

Isković

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
TUZLANSKI KANTON
V L A D A

Broj: 02/1-31-292/24
Tuzla, 12.06.2024. godine

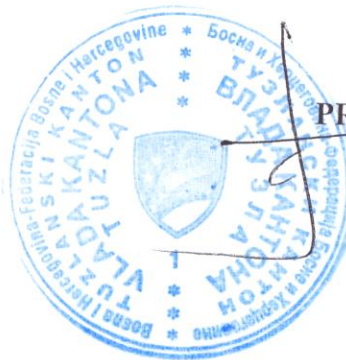
Na osnovu člana 5. i 29. Zakona o Vladi Tuzlanskog kantona ("Službene novine Tuzlanskog kantona", br. 17/00, 1/05, 11/06, 13/11 i 15/17), Vlada Tuzlanskog kantona na sjednici održanoj dana 12.06.2024. godine, donosi

ZAKLJUČAK

Usvaja se Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za područje Tuzlanskog kantona za 2023. godinu, dostavljen uz akt Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak broj: 09/1-31-292/24 od 21.05.2024. godine.

DOSTAVITI:

- 1 x Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i povratak
- 1 x Evidenciji
- 1 x a/a

PREMIJER KANTONA

Irfan Halilagić
Irfan Halilagić

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Tuzlanski kanton
MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I POVRATAK

Босна и Херцеговина
Федерација Босне и Херцеговине
Тузлански кантон
МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И ПОВРАТАК

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
Tuzla Canton
MINISTRY OF WORK, SOCIAL AFFAIRS AND RETURN

Tuzla, Fra Grge Martića 8.; Tel: ++ 387 (0)35 369-335; Fax: ++ 387 (0)35 369-355; minrspp@tk.kim.ba; www.vladatk.gov.ba

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA
za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za područje Tuzlanskog kantona
za 2023. godinu

Maj, 2024. godine

Sadržaj

Uvod	3
1. Normativno-pravni okvir u oblasti nasilja u porodici	4
2. Zaštita i tretman žrtava nasilja u porodici	5
2.1. Prevencija i primjena protokola intervencija u slučajevima nasilja	6
2.2. Socijalna zaštita žrtava nasilja u porodici	8
2.3. Usluge psihosocijalne podrške porodicama i žrtvama nasilja	9
2.4. Usluge smještaja u sigurnu kuću	10
2.5. Zdravstvena zaštita žrtava nasilja u porodici	12
2.6. Programi podrške zapošljavanja žena žrtava nasilja	16
3. Prijava i procesuiranje nasilja u porodici	17
4. Edukacija osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u porodici	18
5. Metodologija prikupljanja podataka o slučajevima nasilja u porodici	24
6. Povećanje društvene svijesti o nasilju u porodici	24
7. Finansijska podrška rada sa žrtvama nasilja	25
Postignuti rezultati	26

Uvod

Prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 20/13) obaveza kantonalnih vlada je izrada akcionih planova na kantonalnom nivou i formiranje koordinacionog tima koji će pratiti njegovu provedbu. Shodno tome, Vlada Tuzlanskog kantona je imenovala članove Koordinacionog tima za izradu Akcionog plana za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici za područje Tuzlanskog kantona i praćenje njegovog provođenja (Akциони plan).

Koordinacioni tim čine predstavnici: Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva obrazovanja i nauke, Ministarstva za kulturu, sport i mlade, Ministarstva zdravstva, Ministarstva pravosuđa i uprave, Pedagoškog zavoda TK, Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona, Općinskog suda Tuzla, Foruma direktora centara za socijalni rad TK i Udruženja građana Vive Žene Tuzla.

Zadatak Koordinacionog tima je da prati realizaciju Akcionog plana, koordinira rad svih nadležnih institucija na njegovom provođenju i Vladi Tuzlanskog kantona dostavlja godišnje izvještaje o realizaciji istog. Shodno tome Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK, kao koordinator izrade Akcionog plana je uradilo Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za 2023. godinu.

U okviru Akcionog plana planiran je doprinos realizaciji pet jedinstvenih strateških ciljeva i to:

1. Usklađivanje normativno-pravnog okvira u oblasti nasilja u porodici sa domaćim i međunarodnim standardima iz ove oblasti,
2. Unaprijediti znanja i vještine osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u porodici,
3. Unaprijediti metodologiju za prikupljanje podataka o slučajevima nasilja u porodici,
4. Povećanje društvene svijesti o nasilju u porodici i oblicima nenasilničkog ponašanja i
5. Razvijen multidisciplinarni pristup u lokalnim zajednicama u pružanju odgovarajućih vidova zaštite i tretmana žrtava nasilja u porodici i rada sa osobama koje su počinile nasilje u porodici.

U okviru svakog strateškog cilja planirana je realizacija više podciljeva i aktivnosti. Informacija sadrži pregled realiziranih aktivnosti i postignutih rezultata za svaki strateški cilj Akcionog plana.

1. Normativno-pravni okvir u oblasti nasilja u porodici

U okviru pravnog osnova za podršku žrtvama nasilja i realizaciju Akcionog plana važno je istaći sljedeće propise:

- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (Sl. novine Federacije BiH broj 20/13)
- Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst (Sl. Glasnik Bosne i Hercegovine, broj 32/10)
- Strategija za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici FBiH 2024.-2027.
- CAHVIO Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Predsjedništvo BiH je 19. jula 2012. usvojilo Odluku o pristupanju BiH Konvenciji)
- Gender Akcioni plan BiH 2023.-2027.
- Gender Akcioni plan za TK 2021.-2024.

- Porodični zakon FBiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 35/05, 41/05, 31/14 i 32/19).
- Krivični zakon FBiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, i 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17).
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 36/99,54/04, 39/06 i 14/09)
- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom TK – drugi prečišćeni tekst („Službene novine TK“ broj 18/23).

U Federaciji Bosne i Hercegovine zabilježen je značajan pomak u donošenju propisa koji utiču na reguliranje i standardizaciju pružanja usluga za pojedince i porodice. Donesen je Zakon o materijalnoj podršci porodicama sa djecom u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 52/22).

Zakonom o materijalnoj podršci porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji se počeo primjenjivati od 09.10.2022. godine, propisano je pravo na dječiji dodatak koji prelazi u nadležnost Federalnog ministarstva rada i socijalne politike. Pravo na dječiji dodatak pod uslovima propisanim zakonom ostvaruje dijete do navršene osamnaeste godine života, pod uslovom da imovinski cenzus koji po članu zajedničkog domaćinstva ne prelazi 40% najniže plate u FBiH. Visina dječijeg dodatka iznosi 19% najniže plate u FBiH, što je za 2023. godinu iznosilo 113,24 KM po djetetu.

Uzimajući u obzir da postojeći sistem zaštite porodice nije ujednačen i razlikuje se od kantona do kantona, ovaj Zakon je imao za cilj uspostaviti socijalno pravičniji i fiskalno održiv sistem zaštite porodice s djecom, ukinuti postojeću diskriminaciju prema djeci po osnovu življenja, izjednačiti općenito prava djece u FBiH, te ublažiti posljedice siromaštva i podržati porodice u podizanju, odgoju i zbrinjavanju djece. Pored toga, Zakon utvrđuje osnovna materijalna prava porodica sa djecom, što podrazumijeva dječiji dodatak i novčanu pomoć nezaposlenih porodilja i definiše postupak ostvarivanja i finansiranja ovih prava.

Zakonom o materijalnoj podršci porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj: 52/22) propisano je pravo na novčana pomoć nezaposlenim majkama porodiljama, a koje je u nadležnosti kantona. Pravo na novčanu pomoć nezaposlenoj porodilji ostvaruje porodilja koja nije u radnom odnosu, a radi porođaja i njege svakog rođenog djeteta pod uslovom da se kod porezne uprave ne vodi kao zaposleno lice. Novčana pomoć za nezaposlene porodilje isplaćuje se u visini 55% najniže plaće u Federaciji utvrđene u skladu sa odredbama Zakona o radu, a što je u 2023. godini iznosilo 327, 80 KM. u TK pravo je ostavilo 3483 nezaposlene majke porodilje a na ime ovog prava u 2023. godini isplaćeno je ukupno 8.905.174,02 KM.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (Službene novine Tuzlanskog kantona broj: 5/22) koji je stupio na snagu 01.04.2022. godine uvedeno je pravo na **dodatnu novčanu pomoć nezaposlenoj** majci porodilji. Odlukom u 2023. godini utvrđen je iznos u visini od 668,20 mjesečno. Pravo na dodatnu novčanu pomoć će se ostvarivati dok postoje ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava, a najduže u trajanju od 12 mjeseci od dana rođenja djeteta. Pravo je ostvarilo 3483 nezaposlene majke porodilje a na ime ovog prava u 2023. godini isplaćeno je ukupno 16.169.302,27 KM.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (Službene novine Tuzlanskog kantona broj: 5/22), koji je stupio na snagu 01.04.2022. godine, uvedeno je pravo na dodatnu novčanu pomoć i **zaposlenoj** majci porodilji. Odlukom je utvrđen iznos dodatne novčane pomoći zaposlenoj majci porodilji u iznosu razlike

između 996,00 KM i iznosa naknade plaće utvrđenog prema rješenju centra za socijalni rad. U 2023. godini isplaćeno je 3.251.333,12 KM na ime dodatne naknade zaposlenim majkama porođiljama.

Takođe je urađen Nacrt novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji BiH, s ciljem usklađivanja zakonodavnog okvira i politika sa međunarodnim standardima o eliminaciji nasilja nad ženama i drugim oblicima diskriminacije.

Naime, Sigurna mreža, koju čine NVO koje imaju sigurnu kuću, uz vodstvo Fondacije lokalne demokratije iz Sarajeva je, uz podršku ekspertske radne grupe, izradila Nacrt novog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji BiH, koji je Predstavnički dom Parlamenta FBiH usvojio na 24. sjednici održanoj 27.07.2021. godine.

Postojeći Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u FBiH iz 2013. godine usvojen je prije nego što je BiH ratifikovala „Istanbulsku konvenciju“ o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici zbog čega je neophodna njegova izmjena i usklađivanje s Istanbulskom konvencijom.

Još uvijek nisu usvojene Izmjene i dopune Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Naime, nakon višegodišnjeg zalaganja i niza zagovaračkih aktivnosti Fondacije lokalne demokratije i mreže nevladinih organizacija "Sigurna mreža BiH", usvojen na 20. sjednici Doma naroda Parlamenta Federacije BiH, 29. jula 2022.g. te upućen u dalju proceduru. Isti je usklađen je sa Istambulskom konvencijom, te bolje i preciznije definiše pojmove, suradnju institucija, smještaj u sigurnu kuću. Unaprijeđeno je sve ono što se kroz implementaciju postojećeg zakona u praksi pogazalo kao izazov, ili je bilo nekih problema u implementaciji. Također, novina u Zakonu u zaštiti od nasilja u porodici je uvođenje pojma "Osoba od povjerenja".

2. Zaštita i tretman žrtava nasilja u porodici

Zaštita žrtava nasilja u porodici obuhvata zaštitu kroz izricanje i provođenje zaštitnih mjera, socijalnu zaštitu, zdravstvenu zaštitu, psihološku podršku, smještaj u sigurnu kuću, osiguravanje privremenog smještaja, pravno savjetovanje, programe zapošljavanja, edukacije i doedukacije, materijalnu pomoć, ekonomsko osnaživanje i zapošljavanje.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao jedan od oblika zaštite žrtve nasilja u porodici, propisuje zaštitne mjere koje se izriču počiniocu nasilja u porodici i to:

- udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor;
- zabrana približavanja žrtvi nasilja;
- zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju;
- obavezan psihosocijalni tretman;
- obavezno liječenje od ovisnosti i
- privremeno lišenje slobode i zadržavanje.

Zaštitna mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana provodi se u centrima za mentalno zdravlje,¹ mjeru obaveznog liječenja od ovisnosti provodi Zavod za liječenje bolesti ovisnosti,² dok ostale

¹ Regulirano Pravilnikom o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obaveznog psihosocijalnog tretmana počinitelaca nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 63/17).

četiri mjere³ provodi policija.⁴ Praćenje provedbe svih zaštitnih mjera u obavezi je centara za socijalni rad.⁵

Pregled realizacije mjera prevencije i zaštite od nasilja u porodici obuhvata: prevencije nasilja i primjenu protokola intervencija u slučajevima nasilja, socijalnu zaštitu žrtava nasilja, usluge psihosocijalne podrške, usluge smještaja u Sigurnu kuću, zdravstveni zaštitu, programe podrške zapošljavanja, prijavu i procesuiranje nasilja u porodici i provođenja zaštitnih mjera i finansiranje usluga podrške žrtvama nasilja.

2.1. Prevencija i primjena protokola intervencija u slučajevima nasilja

Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, Pedagoški zavod Tuzlanskog kantona i Društvo pedagoga i psihologa Tuzlanskog kantona pred početak školske 2023/2024. godine organizirali su niz stručnih usavršavanja za direktore, pedagoge i predsjednike stručnih aktiva osnovnih i srednjih škola. Seminari su za cilj imali jačanje kompetencija kod nastavnika s ciljem prevencije neprihvatljivih ponašanja kod učenika.

Tematski blokovi na edukacijama odnosili su se na rad sa učenicima, na međuljudske odnose u školama, jačanje tzv. didaktičkog trokuta učenik-nastavnik-roditelj, fer i korektnim odnosima u smislu razmjene informacija, komunikacije, obraćanja od strane nastavnika i roditelja sa velikom dozom empatije, poštivanja i uvažavanja jer su radi o partnerima u obrazovanju.

Pravilnicima o kućnom redu u osnovnim i srednjim školama, kao novim propisima u oblasti obrazovanja, propisana je obaveza škola da, u cilju prevencije nasilja i sprečavanja neprihvatljivog ponašanja, za učenike i roditelje periodično organizuju edukacije. Osnovne i srednje škole su dostavile Ministarstvu podatke o realizovanim radionicama za roditelje i učenike koje su bile usmjerene na prevenciju međuvršnjačkog nasilja, nenasilno rješavanje konflikta, razumijevanje i toleranciju, prevenciju zlostavljanja putem interneta, jačanje roditeljskih kompetencija, prevenciju rodno zasnovanog nasilja, uticaj medija na pojavu nasilja, izražavanje osjećaja na društveno prihvatljiv način, kontrola emocija bijesa, stilovi odgoja itd. Manji broj škola nije dostavio informacije o realizovanim aktivnostima u ostavljenom roku dok su uglavnom sve škole koje jesu dostavile izvještaje, njih 106, realizovale veliki broj radionica, više stotina, za učenike na časovima odjeljenske zajednice te za roditelje na roditeljskim sastancima a za što su razredne starješine unaprijed pripremali školski pedagozi/pedagozi-psiholozi te će većina škola sa aktivnostima održavanja radionica za roditelje i učenike nastaviti i u narednom periodu.

² Regulirano Pravilnikom o načinu i mjestu provedbe zaštitne mjere obveznog liječenja od ovisnosti počinitelja nasilja u porodici („Službene novine Federacije BiH“, broj 99/15).

³ Zaštitne mjere u nadležnosti policije su: udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora i zabrana vraćanja u stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor; zabrana približavanja žrtvi nasilja; zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju; privremeno lišenje slobode i zadržavanje.

⁴ Regulirano Pravilnikom o načinu provođenja zaštitnih mjera za počiniocce nasilja u porodici koje su u nadležnosti policije („Službene novine Federacije BiH“, br. 19/14 i 95/18).

⁵ Regulirano Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o izrečenim zaštitnim mjerama osobama koje su štice zaštitnom mjerom i o nasilnim osobama kojima su izrečene zaštitne mjere („Službene novine Federacije BiH“, broj 95/13).

Svi učenici i roditelji upoznati su sa novim propisima kojima se reguliše kućni red u školi kao i saradnja roditelja i škole po pitanju prevencije nasilja i sprečavanja neprihvatljivog ponašanja učenika.

Tuzlanski kanton je još 2009. godine, na inicijativu Udruženja građana Vive žene, uradio Protokol intervencija u slučajevima nasilja u porodici, a u skladu sa Strateškim planom prevencije i borbe protiv nasilja u Federaciji Bosne i Hercegovine. Potpisnici Protokola su: Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK, Ministarstvo unutrašnjih poslova TK, Ministarstvo pravosuđa i uprave TK, Ministarstvo zdravstva TK i Udruženje građana Vive Žene.

Jedan od ciljeva Protokola je uspostavljanje multidisciplinarnih timova u zajednicama koji će usmjereno i sveobuhvatno djelovati na unapređenju zaštite i pomoći žrtvama nasilja u porodici, te hitnom i efikasnom rješavanju problema nasilja. Na osnovu kantonalnog protokola urađeni su Protokoli u svih 13 lokalnih zajednica. Protokolima su jasno definirali šta je čija nadležnost i u kojoj situaciji i kako djeluje određena institucija i/ili organizacija, kao i praćenje njegove primjene.

U cilju praćenja i podrške primjene Protokola na nivou lokalnih zajednica Udruženje građana „Vive Žene“ je sa drugim subjektima zaštite redovno organizira sastanke. Zaključeno je da je neophodno kontinuirano održavati sastanke na lokalnom nivou i pratiti nivo saradnje koji je propisan u Protokolima. Također potrebno je održavati sastanke svih subjekata zaštite u cilju rada na konkretnom slučaju nasilja u porodici, jer je primjetna neujednačena praksa postupanja.

Udruženje građana „Vive Žene“ je na poziv predstavnika Gradske uprave Grada Gradačac, učestvovalo na sastancima „Kordinacionog tijela za sigurnost i bezbjednost građana grada Gradačac. Kao jedna od inicijativa pokrenuto je revidiranje postojećeg „Protokola intervencija u slučajevima nasilja u porodici“ koji je bio usvojen za Općinu Gradačac 2014.godine.

Potpisan je revidirani Protokol intervencija u slučajevima nasilja u porodici za lokalnu zajednicu Gradačac. Institucije potpisnice protokola su Grad Gradačac, Centar za socijalni rad Gradačac, Policijska uprava Gradačac, Dom zdravlja Gradačac, Općinski sud Gradačac, Aktiv direktora osnovnih škola u Gradačcu, Gimnazija Mustafa Novalić, Mješovita srednja škola Hasan Kikić i Vive Žene. Kao i učešće i u mirnoj šetnji na kojoj je sudjelovao veliki broj učenica i učenika.

Udruženje građana „Vive Žene“ je okviru projekta „Unapređenje dostupnosti i kvaliteta institucionalne zaštite - kroz jačanje kapaciteta profesionalaca za rodno osjetljiv i pristup orijentisan na žrtvu” realiziralo sljedeće aktivnosti:

- Potpisan je sporazum o saradnji u realizaciji aktivnosti sa Ministarstvom unutrašnjih poslova TK, Ministrstvom za rad, socijalnu politiku i povratak TK i Forumom direktora Centara za socijalni rad
- Radna grupa u kojoj su učestvovala dvije predstavnice Ministarstva unutrašnjih poslova TK, predstavnik JU Centar za socijalni rad Kalesija, JU Centar za socijalni rad Banovići i U.G. „Vive Žene“ je izradila dva obrasca „Model konferencije slučaja“ i „Procjena rizika“
- Sastanak predstavnika instiucija s ciljem razgovora o slučaju i planiranja aktivnosti i mjera na slučaju, uz upoznavanje prisutnih o izradi „Modela konferencije slučaja“ i „Procjene rizika“.

U okviru projekta partnerskog projekta sa Fondacijom „Lara“ iz Bijeljine i drugih NVO koje su članice „Sigune mreže“, realiziran je projekt „Unapređenje specijalizovanih usluga podrške žrtvama seksualnog nasilja u BiH“ u okviru kojeg su urađene sljedeće aktivnosti:

- Izrađen je dokument „Minimalni standardi za rad kriznih centara za žrtve seksualnog nasilja u Bosni i Hercegovini“
- Izrađen je dokument „Standardne operativne procedure za postupanje sa žrtvama seksualnog nasilja“. Radna grupu koja je sačinila dokument činili su predstavnici i predstavnice Ministarstva unutrašnjih poslova TK - Odjsek za seksualne delikte, maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici, Kantonalnog tužilaštva TK, Univerzitetsko kliničkog centra Tuzla i U.G. „Vive Žene“
- Izrađene su dvije inicijative koje će biti upućene nadležnim institucijama. Jedna inicijativa se odnosi na unapređenje zakonskog teksta kojim se uređuje pravo na besplatnu pravnu pomoć na području Tuzlanskog kantona na način koji bi bio u potpunosti usklađen sa potrebama žrtava seksualnog nasilja. Druga inicijativa je da rukovodiocima u institucijama koje su radile na izradi dokumenta „Standardne operativne procedure za postupanje sa žrtvama seksualnog nasilja“ prezentiramo izrađeni dokument uz prijedlog za njegovo formaliziranje, dopunu i definisanje potrebe učešća drugih institucija/nivoa vlasti.

2.2. Socijalna zaštita žrtava nasilja

Socijalnu zaštitu žrtvama nasilja pružaju centri za socijalni rad putem savjetodavnog i preventivnog stručnog rada, otkrivanja i prijave nasilja u porodici, privremene novčane pomoći i smještaja u Sigurnu kuću.

Prema Porodičnom zakonu Federacije BiH organ starateljstva je dužan po službenoj dužnosti preduzimati potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta do kojih dođe putem neposrednog saznanja ili obavještenja, a naročito ako se radi o nasilju, zlostavljanju, spolnim zloupotrebama i zanemarivanju djeteta. Takođe, ovim zakonom predviđene su sankcije za roditelje kojima se može oduzeti roditeljsko pravo i starateljstvo nad djetetom koje je izloženo nekom od oblika nasilja, kao i postupak zaštite od nasilničkog ponašanja u porodici koji je hitan, što je i regulisano donošenjem Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

Sredstva za finansiranje osnovnog oblika zaštite žrtve nasilja u porodici kojoj se odmah ne može osigurati zaštita u okviru postojećih sistema zdravstvene i socijalne zaštite, osiguravaju se u okviru privremene pomoći. Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata, zaštiti porodice sa djecom Tuzlanskog kantona – drugi prečišćeni tekst (“Službene novine Tuzlanskog kantona” broj: 18/23) utvrđeno je da i lica izložena zlostavljanju i nasilju u porodici imaju pravo na privremenu novčanu pomoć u visini do 15% prosječne plate za lice, što za 2023. godinu iznosilo 151,00 KM. Pravo na privremenu novčanu pomoć se priznaje sve dok postoji stanje socijalne potrebe, a prema procjeni stručnog tima centra za socijalni rad.

Prema evidenciji centara za socijalni rad u TK u 2023. godini evidentno je povećanje broja prijava nasilja (tabela br. 1).

Tabela br. 1: Pregled broja žrtava nasilja u prirodu 2021.-2023. g. po spolnoj strukturi i vrstama nasilja

Oblici nasilja po spolnoj strukturi	2021			2022		ukupno	2023		Ukupno
	M	Ž		M	Ž		M	Ž	
Fizičko nasilje	45	199	244	39	176	215	15	225	240
Psihičko nasilje	22	168	190	18	90	108	8	176	184
Drugi oblici nasilja	10	42	52	15	15	30	24	24	48
Seksualno nasilje	1	6	7	0	5	5	0	11	11
Ukupno	78	415	493	72	286	358	47	436	483

U 2023. godini i dalje je najviše zastupljeno fizičko nasilje (215), zatim psihičko nasilje (108), ali su evidentni i drugi oblici nasilja (30) i seksualno nasilje (5). Kada je u pitanju spolna struktura većina žrtava nasilja je ženskog spola, ukupno je 286 žena i 72 muškaraca.

Tabela br. 2: Pregled broja žrtava nasilja prema starosnoj strukturi za period 2021.-2023. g.

Starosna struktura	2021	2022	2023
0-3	7	0	1
4-6	15	10	5
7-14	20	17	24
15-18	30	42	41
19-27	87	89	122
28-45	188	136	173
Preko 46	146	64	117
Ukupno	493	358	483

U 2023. godini evidentirano 71 prijava nasilja nad djecom (uzrast do 0 do 18 godina), što je nešto više nego u 2022. godini kada je evidentirano ukupno 69 prijave nasilja (tabela br. 2). Najveći broj prijava nasilja zastupljen je u starosnoj dobi od 28 do 45 godina (173).

Za adekvatnu podršku žrtvama nasilja neophodna je multisektorska saradnja sa nadležnim ustanovama i nevladinim organizacijama koje djeluju u ovoj oblasti. Dugogodišnji partner institucija sistema u TK u zaštiti žrtava nasilja u porodici je Udruženje građana Vive Žene Tuzla. Udruženje svoj rad fokusira na podršku žrtvama nasilja u porodici i to putem SOS telefona, usluge smještaja u sigurnu kuću i usluge dnevnog tretmana.

Takođe, značajnu savjetodavnu, psihoedukativnu i psihoterapijsku podršku pojedincima i porodicama kontinuirano pruža Udruženja građana Amica Educa u okviru porodičnog savjetovališta.

2.3. Usluge psihosocijalne podrške porodicama i žrtvama nasilja

Usluge psihosocijalne podrške porodicama i žrtvama nasilja pružaju se putem SOS telefona, psihosocijalnih, psiholoških i psihoterapijskih specijalističkih tretmana i usluga savjetovanja.

U okviru rada Udruženja građana „Vive Žene“ funkcioniše SOS linija za pomoć žrtvama nasilja u porodici za Federaciju BiH je jedinstvena i uspostavljena je od strane Gender centra FBiH, još u decembru 2008. godine. Jedinstveni broj (1265) je besplatan SOS broj za žrtve nasilja. Udruženje građana Vive Žene pružaju usluge podrške putem SOS poziva za područje Tuzlanskog i Posavskog kantona. U 2023. godini bilo je ukupno 52 poziva na SOS telefon broj 1265 koji se koristi za pomoć žrtvama nasilja. (Isti broj kao i predhodne godine). Također, putem redovne telefonske linije zaprimljena su 62 poziva.

Ambulatnim tretmanom za žrtve nasilja obuhvaćeno je 287 korisnika/ca koji su tretirani zbog traumatskih iskustava koja su posljedica nasilja. Od tog broja 241 je osoba ženskog spola, 28 osoba muškog spola i 18 djece.

Nakon obavljenog prvog razgovora, realizirano je:

- 546 individualnih psihoterapijskih sesija,
- 62 grupne sesije psihološke podrške
- 137 sesija grupne body terapije,
- 12 sesija porodične terapije
- 15 sesija socijalnog savjetovanja,
- 3 partnerske terapijske sesije,
- 87 pravnih savjetovanja.

U okviru ambulantnih tretmana i rehabilitacije žrtve nasilja podržane su putem različitih individualnih i grupnih tretmana psihoterapije, medicinskih intervencija, usluga socijalnog i pravnog savjetovanja uz izradu podnesaka (tužba za razvod braka, odgovor na tužbu, tužba za supružansko izdržavanje, podnošenje prijedloga za izvršenje u slučaju ne plaćanja alimentacije, pomoć u izradi drugih zahtjeva)

Usluge porodičnog savjetovišta realizirane su i u okviru porodičnog savjetovišta Udruženja građana Amica Educa. Usluge su namijenjene rješavanju psihosocijalnih problema, poboljšanju mentalnog i socijalnog zdravlja korisnika.

U 2023. godini ukupan broj korisnika/ca usluga Porodičnog savjetovišta iznosio je 292 lica za koje je pruženo ukupno 779 usluga.

Usluge savjetodavne podrške realizirala su i druga udruženja građana kao: Snaga žene, Udruženje Društvo socijalnih radnika TK i HD Projateljice, a u okviru projekata koji su podržani kroz odgovarajuće Programe Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak TK. Savjetodavnim uslugama su podržali 350 mladih, lica i porodica u stanju potrebe.

2.4. Usluge smještaja u Sigurnu kuću

Radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja u porodici, bez straha i opasnosti po život, policija i organ starateljstva dužni su, shodno članu 33. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, uz prethodni pristanak žrtve, privremeno zbrinuti žrtvu nasilja u porodici u sigurnu kuću/sklonište, drugu odgovarajuću instituciju ili kod druge porodice. Žrtva nasilja u porodici privremeno se zbrinjava u sigurnu kuću u trajanju najduže do šest mjeseci. Navedeni rok može se na zahtjev sigurne kuće produžiti uz pisanu saglasnost nadležnog organa starateljstva.

Jedan od servisa koji stoji na raspolaganju žrtvama nasilja u porodici na području Tuzlanskog kantona je sigurna kuća koja djeluje u okviru Udruženja građana Vive Žene Tuzla, koja već dugi niz godina pruža kompletnu pomoć i podršku žrtvama nasilja.

U okviru tretmana žrtvama nasilja se pružaju sljedeći oblici podrške i pomoći: psihoterapijski tretman, socijalno-pravno savjetovanje, body terapija, okupaciona terapija, medicinska pomoć, partnerska terapija, porodična terapija, te saradnja sa nadležnim institucijama, kao i članovima porodice. Žrtve nasilja se primaju na tretman u sigurnu kuću na zahtjeve centara za socijalni rad, policije, zdravstvene ustanove i/ili organa pravosuđa, a u skladu sa Protokolom intervencija u slučajevima nasilja u porodici za TK, kao i na lični zahtjev žrtve nasilja.

Tabela br. 3: Pregled usluga Udruženja Građana Vive žene za žrtve nasilja u porodici

Godina	Broj poziva na SOS telefon	Broj korisnika usluge smještaja u Sigurnu kuću			Broj korisnika usluga dnevnog tretmana
		Broj žena	Broj djece	Ukupno	
2022.	52	55	47	102	276
2023.	52	60	66	126	287

U toku 2023. godine uslugama smještaja u sigurnoj kući obuhvaćeno je 126 osoba - žrtave nasilja i to 60 žena i 66 malodobne djece (tabela br. 3).

Tabela br. 4. Zastupljenost žrtava prema općinama/gradovima TK

R.b.	Općina/grad	Broj smještenih osoba
1.	Tuzla	26
2.	Lukavac	16
3.	Banovići	16
4.	Gradačac	15
5.	Srebrenik	14
6.	Kalesija	10
7.	Gračanica	9
8.	Živinice	6
9.	Čelić	5
10.	Teočak	4
11.	Doboj Istok	3
12.	Sapna	1
13.	Kladanj	0
14.	Ostalo*	1
Ukupno		126

Slično kao i predhodnih godina, najveći broj žrtava nasilja je sa područja Grada Tuzla, Grada Lukavac i Općine Banovići. Sa područja grada Gradačac, smješteno je 8 osoba više u odnosu na 2022. godinu Također, sa područja Grada Gračanica, je smješteno 8 osoba više u odnosu na 2022. godinu kada je u sigurnoj kući boravila samo 1 osoba. Sa područja Grada Srebrenik je

smješteno 10 osoba više u odnosu na predhodnu godinu. Sa područja Općine Kladanj nije smještena ni jedna osoba, dok je, radi poređenja, u predhodnim godinama bilo (u 2021. ukupno 6 osoba, u 2022. ukupno 2 osobe).

U okviru tretmana u Sigurnoj kući realizirane su slijedeće mjere stručne podrške:

- 450 individualnih psihoterapijskih sesija,
- 46 grupne sesije psihoterapije/grupnog psihoedukativnog rada,
- 42 sesija grupne body terapije,
- 40 grupnih sesija socijalnog savjetovanja,
- 455 socijalnih i pravnih savjetovanja,
- 57 pedagoških sesija uz svakodnevnu podršku i pomoć prilikom učenja i izrade domaće zadaće, te praćenja on-line nastave,
- 1092 medicinskih intervencija i sanitarnih intervencija,
- 96 sesija radno-okupacione terapije.
- 35 pratnji medicinske sestre prilikom odlaska žrtve na redovne ili specijalističke preglede, te konsultacije sa drugim zdravstvenim radnicima,
- 10 urađenih tužbi, žalbi i drugih podnesaka
- 220 ostvarenih kontakata radi saradnje sa nadležnim institucijama.

Praćenje stanja nakon izlaska iz Sigurne kuće vrši se putem telefonskih poziva, odlazaka u kućnu posjetu i individualnih savjetovanja u Udruženju Vive Žene Tuzla. U toku 2023.g. ostvareno je 67 kontakata sa korisnicama koje su ranije bile u sigurnoj kući (kontakti putem telefona i dolaskom u Vive Žene).

2.5. Zdravstvena zaštita žrtava nasilja u porodici

Zdravstveni radnici i saradnici u zdravstvenim ustanovama obavezni su u kontaktu sa žrtvama nasilja osigurati adekvatan zdravstveni tretman žrtve nasilja, na vrijeme evidentirati i dokumentirati slučajeve nasilja i tako omogućiti ranu intervenciju i prevenciju nasilja, odnosno prijaviti nasilje nadležnoj policijskoj upravi, a ako se radi o djetetu obavezno obavijestiti i nadležni centar za socijalni rad. Pružaoci zdravstvene zaštite odgovorni su za pružanje medicinske njege i podrške žrtvama, te za izbjegavanje svakog ponašanja koje može dovesti do sekundarne traumatizacije.

Kada je u pitanju nasilje u porodici u sektoru zdravlja evidencija nasilja u porodici se vrši u skladu sa Desetom revizijom Međunarodne statističke klasifikacije bolesti, ozljeda i uzroka smrti (ICD- 10) prisutna od augusta mjeseca 2009 godine.

Svaki slučaj nasilja u zdravstvenoj ustanovi na inicijativu ljekara, socijalnog radnika ili drugog stručnog radnika se prijavljuje nadležnoj policijskoj stanici gdje završava procedura i ingerencija zdravstvene ustanove.

Određeni broj zdravstvenih radnika je prošao različite edukacije za rad sa nasiljem u porodici ali svakako nedovoljno, te je zbog toga neophodna kontinuirana edukacija svih uposlenika u zdravstvenom sektoru kako bi pristup problemu nasilja bio još kvalitetniji i sveobuhvatniji. Centri za mentalno zdravlje i Klinika za psihijatriju UKC-a Tuzla, shodno Pravilnicima iz ove oblasti, obavezni su da rade na realizaciji zaštitnih mjera: *obavezan psihosocijalni tretman i obavezno liječenje od ovisnosti*. Evaluacija utjecaja provedbe zaštitnih mjera, je između ostalog pokazala da najbolji efekat na neponavljanje nasilja u porodici ima upravo mjera psihosocijalnog tretmana počinitelaca nasilja.

Prema Strateškom cilju Akcionog plana, "Programi podrške", aktivnosti koje prati Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona su Unapređenje uslova za liječenje i hospitalizaciju djece na Klinici za psihijatriju UKC-a Tuzla i Praćenje realizacije izrečenih zaštitnih mjera: Obavezan psihosocijalni tretman i Obavezno liječenje od ovisnosti.

Ministarstvo zdravstva Tuzlanskog kantona je od nositelja provođenja aktivnosti, prikupilo informacije o aktivnostima koje su sproveli u 2023. godini.

Centri za mentalno zdravlje (CMZ)

CMZ Gradačac

- Tokom 2023. godine Centar za mentalno zdravlje Gradačac realizovao je sljedeće aktivnosti:
- U januaru 2023.godine održana je radionica i edukativno predavanje na temu "Vršnjačko nasilje" od strane socijalne radnice i psihologa za nastavni kadar u OŠ "Hamdija Kreševljaković" Kamberi,
  - Održana su edukativna predavanja za zdravstvene radnike/saradnike na temu "Nasilja",
  - U augustu 2023.godine Centar za mentalno zdravlje (čitav tim) vršio je razgovore sa građanstvom u Centru grada uz podjelu informativnih letaka pored mentalnih oboljenja i na temu nasilja (Saradnja-"Viva Žene" te podjela njihovih letaka na temu nasilja)
  - U septembru 2023. godine socijalna radnica Centra za mentalno zdravlje je uručila edukativne letke na temu nasilja u svim Osnovnim i Srednjim školama na području Gradačca,
  - U oktobru održana radionica i edukativno predavanje u Mješovitoj srednjoj školi "Hasan Kikić" Gradačac od strane dipl.defektologa-radno-okupacionog terapeuta CMZ-a,
  - U oktobru Centar za mentalno zdravlje vršio je podjelu edukativnih letaka na teme nasilja ispred Doma zdravlja Gradačac,
  - U novembru gostovanje na radio emisiji od strane radno-okupacionog terapeuta,
  - U decembru potpisan protokol intervencija u slučajevima nasilja u porodici za Grad Gradačac.

CMZ Gračanica

- U 2023. godini ukupno je izrečeno 11 mjera Obaveznog psihosocijalnog tretmana, od toga 7 mjera u trajanju od 6 mjeseci, 3 mjere u trajanju od 1 godine i 1 mjera bez naznačenog vremenskog trajanja. 5 počinitelja se i pored pozivanja nisu odazvali u CMZ radi provođenja izrečenih mjera, 2 počinioca su se uredno javljala i sudjelovala u tretmanu. Za 4 počinioca nisu provedene izrečene mjere zbog porodičnog odsustva socijalne radnice, o čemu je Sud blagovremeno obaviješten. Izrečene su i 2 mjere Obavezno liječenje od ovisnosti. Jedna u trajanju od 2 godine, a druga u trajanju od 1 godine sa naznakom da se za provođenje mjere zadužuje Centar za mentalno zdravlje Gračanica. Ova mjera ne provodi se u Centru za mentalno zdravlje obzirom da zahtjeva dodatne edukacije kao i resurse. Ta mjera je u nadležnosti Klinike za psihijatriju UKC Tuzla te je za njih također blagovremeno obaviješten Sud. Svih 11 počinitelja nasilja su osobe muškog spola.
- Socijalna radnica koja sprovodi psihosocijalni tretman je na porodičnom bolovanju, pa se isti neće obavljati do povratka radnice sa bolovanja.

CMZ Kladanj

- Prijavljeno je 5 slučajeva nasilja u porodici, a o čemu je obaviješten MUP i Centar za socijalni rad.

- Za jednu osobu od strane Općinskog suda Živinice, Odjeljenje suda u Kladnju, izrečena je mjera obavezan psihosocijalni tretman – osoba bila na 8 tretmana, izrečena zabrana uzimanja alkohola i psihoaktivnih supstanci
- Za jednu osobu od strane Općinskog suda Živinice, Odjeljenje suda u Kladnju izrečena mjera obavezno liječenje od ovisnosti. Osoba odbija dolaske u CMZ, o čemu je obaviješten sud.

CMZ Srebrenik

- Općinski sud u Srebreniku je izrekao sigurnosnu mjeru liječenje od alkohola zbog nasilja u porodici ali nije još uvijek upućen u CMZ Srebrenik jer je bio na odsluženju zatvorske kazne, te mu je zakazan termin početkom februara 2024 u CMZ.

CMZ Banovići

- Ukupan broj zaprimljenih Rješenja Općinskog suda Banovići o izrečenim zaštitnim mjerama je 10, od toga na tretman se javilo 6 osoba.

CMZ Tuzla

- Centar za mentalno zdravlje Tuzla je u periodu od 01.01.2023. do 31.12.2023. godine zaprimio ukupno 11 Rješenja za izvršenje sigurnosne mjere, Obavezno liječenje ovisnosti od alkohola i Obavezni psihosocijalni tretman.
- U prvom kvartalu 2023 godine, po Rješenju Općinskog suda u Tuzli izrečena je jedna zaštitna mjera Obavezan psihosocijalni tretman u trajanju od dvanaest (12) mjeseci i to za jednog počinioca nasilja u porodici. Isti je bio na obaveznom psihosocijalnom tretmanu do osmog mjeseca 2023 god. kada je zbog nepridržavanja izrečene zaštitne mjere došlo do prekida tretmana o čemu je direktno obavješten Sud.
- U drugom kvartalu 2023 godine je završen Obavezan psihosocijalni tretman koji je započeo u 2022. godini za dva počinioca nasilja u porodici.
- U drugom kvartalu je zaprimljeno jedno Rješenje Općinskog suda u Tuzli kojim je izrečena zaštitna mjera Obavezan psihosocijalni tretman u trajanju od šest (6) mjeseci na koju se počinioc nasilja nije javio.
- U trećem kvartalu po Rješenju Općinskog suda u Tuzli je izrečena zaštitna mjera Obavezan psihosocijalni tretman i Obavezno liječenje od ovisnosti o alkoholu u trajanju od dvije (2) godine za jednog počinioca nasilja u porodici na koju se počinioc nasilja nije javio.
- U trećem kvartalu zaprimljeno je jedno Rješenje Općinskog suda u Tuzli kojim je izrečena zaštitna mjera Obavezan psihosocijalni tretman u trajanju od šest (6) mjeseci koji je još u toku i na koji se počinioc nasilja redovno javlja.
- U četvrtom kvartalu zaprimljeno je sedam (7) Rješenja Općinskog suda u Tuzli kojim su izrečene zaštitne mjere Obavezan psihosocijalni tretman kod dva (2) počinioca nasilja u porodici i Obavezno liječenje od ovisnosti o alkoholu kod četiri (4) počinioca nasilja u porodici na koji se svi uredno i redovno javljaju.
- Dana 27.12.2023. godine Centar za Mentalno zdravlje zaprimio je Rješenje Općinskog suda u Tuzli po kojem je izrečena mjera Obavezno liječenje od ovisnosti od opojnih droga za jednog počinitelja nasilja. Isto Rješenje smo putem Pravne Službe DZ Tuzla prosljedili na Psihijatrijsku kliniku u Tuzli, jer se Centar za mentalno zdravlje Doma zdravlja u Tuzli ne bavi liječenjem od Ovisnosti od opojnih droga.

- Pored rada sa počiniocima nasilja, u Centar za mentalno zdravlje su se uglavnom javljale i žrtve nasilja u porodici koje su također bile uključivane u psihosocijalni tretman ili ukoliko bi isti odbile, sa istim se ostvarivao redovan telefonski kontakt kada bi se dobijali podaci o ponašanju počinitelja nasilja.
- Neke od žrtava nasilja u porodice su upućene u Sigurnu kuću Viva žene ili na psihosocijalni tretman u istoj organizaciji ukoliko je to bilo potrebno.
- Uposlenici Centra za mentalno zdravlje su se redovno odazivali na edukacije koje su bile organizovane od strane nevladinih organizacija.
- Kada je riječ o finansiranju usluge psihosocijalnog tretmana za počinioce nasilja, ona nije obuhvaćena uslugama u Plavoj knjizi, te finansiranje iste još nije riješeno. U većini kantona u FBiH ovu uslugu finansira Institucija koja naredi izvršenje ove mjere.

CMZ Lukavac

- Broj žrtava nasilja u 2023. godini je 18.
- CMZ Lukavac kontinuirano saraduje sa Centrom za socijalni rad Lukavac, MUP PU Lukavac, Klinikom za psihijatriju i UG Vive Žene.

CMZ Dobož Istok

- Izrečena je jedna mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana te se osoba pojavila na tretmanu nakon intervencije inspektora MUP-a.

Tabela 5. Pregled realizovanih zaštitnih mjera Centara za mentalno zdravlje TK i Klinike za psihijatriju UKC Tuzla za period 2022-2023. g.

	Obavezno liječenje od ovisnosti		Obavezan psihosocijalni tretman	
	2022	2023	2022	2023
CMZ Gradačac	2	0	0	0
CMZ Banovići	0	0	0	10
CMZ Gračanica	0	2	2	11
CMZ Lukavac	0	0	0	0
CMZ Kladanj	0	1	1	1
CMZ Tuzla	5	3	4	8
CMZ Srebrenik	0	1	0	0
CMZ Dobož Istok	0	0	0	1
ukupno	7	7	7	31

Analizom podataka dobijenih od strane centara za mentalno zdravlje u TK evidentan je porast broja evidentiranih mjera obaveznog psihosocijalnog tretmana koje isti provode u 2023. godini u odnosu na 2022. godinu. Takođe su evidentne i poteškoće u njihovom provođenju i praćenju, a koje su vezane kako za odaziv lica kojima su izrečene mjere tako i za ljudske kapacitete centara za mentalno zdravlje za provođenje mjera.

Klinika za psihijatriju UKC-a Tuzla i Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu

- Unapređenje uslova za liječenje i hospitalizaciju djece u Klinici za psihijatriju UKC-a Tuzla (tačka 5.2.3.)
Radovi na obezbjeđenju adekvatnog prostora za smještaj djece koja trebaju liječenje i hospitalizaciju još uvijek su u toku. Tokom 2023. godine na bolničkom liječenju bila su tri malodobna pacijenta zbog sumnje na nasilje u porodici, od kojih je jedna pacijentica bila liječena i zbog ovisnosti o psihoaktivnim supstancama. Izvor finansiranja: Budžet Zavoda zdravstvenog
- Praćenje realizacije izrečenih zaštitnih mjera: Obavezan psihosocijalni tretman i Obavezno liječenje od ovisnosti (tačka 5.2.4.)
Klinika za psihijatriju pruža dvije vrste usluga psihosocijalnog tretmana u okviru Kluba liječenih alkoholičara i Kluba liječenih ovisnika o kocki. Tokom 2023. godine u Klubu liječenih alkoholičara bila su tri pacijenta kojima je izrečena obavezna mjera liječenja u trajanju od 6 mjeseci zbog ovisnosti o alkoholu. Izvor finansiranja: Budžet nositelja aktivnosti.

Tabela 6. Broj evidentiranih prijava nasilja/sumnje na nasilje u porodici i nasilja nad djecom (Podaci UKC – Klinika za psihijatriju i Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu)

Vrsta nasilja	Broj prijava
Fizičko	141
Psihičko	6
Seksualno	1
Fizičko i psihičko	10
Psihičko, fizičko i seksualno	1
ukupno	159

Klinika za psihijatriju i Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu UKC Tuzla evidentirali su 159 prijava nasilja/sumnje na nasilje u porodici i nasilja od čega je 136 odraslih i 23 djece. Prema spolnoj strukturi evidentirano je 121 osoba ženskog i 38 osoba muškog spola. Najviše osoba dolazi iz Grada Tuzle (80), zatim iz Živinica (15), Lukavca (14), Kalesije (8), Gradačca (8), Kladnja (5), dok je manje prijava iz ostalih općina/gradova TK.

2.6. Programi podrške zapošljavanja žena žrtava nasilja

Zahvaljujući multisektorskoj saradnji nadležnih institucija, lokalnih i međunarodnih organizacija razvijeni su inovativni modeli podrške zapošljavanja žena žrtava nasilja putem realizacije partnerskih projekata.

Projekat *Oснаživanje mladih žena – početak promjene* realiziralo Udruženje građana *Amica Educa*. Ciljna grupa su nezaposlene mlade žene (15-35 godina) sa područja TK koje dobijaju podršku putem edukacije, savjetovanja i psihoterapije u cilju ličnog i poslovnog osnaživanja, poboljšanja njihove zapošljivosti i socioekonomske integracije. Realizirane su sljedeće aktivnosti: Trening „Temeljne životne vještine“, Trening „Vještine zapošljivosti“ (po The Next Economy metodologiji, razvijeno od Aflatoun International); Individualne i grupne savjetodavne

sesije. Projektom je osnaženo 12 mladih žena koje su uspješno završile trening u trajanju od 16 dana, te su dodatno podržane putem ukupno 24 individualne i grupne coaching sesije.

3. Prijava i procesuiranje nasilja u porodici i provođenja zaštitnih mjera

Nasilje u porodici je jedno od najrasprostranjenijih vidova nasilja i diskriminacije žena, tako da Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova TK-a poklanja posebnu pažnju ovoj problematici od samog zaprimanja prijave nasilja, zaštite oštećene, medicinske pomoći, uviđajnih radnji do smještaja žrtve u sigurnu kuću. Policijski službenici MUP-a TK-a u svim prijavljenim slučajevima nasilja u porodici postupaju u skladu sa zakonskim propisima koji regulišu ovu problematiku i to: Krivični zakon FBiH, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, Zakon o krivičnom postupku FBiH i Porodični zakon FBiH.

Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona u okviru Sektora kriminalističke policije MUP-a TK-a ima posebni Odsjek za seksualne delikte, maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici. Navedeni odsjek poduzima sve mjere i radnje u slučajevima teških oblika krivičnog djela nasilje u porodici iz člana 222. KZ FBiH, kao i koordinirajuću ulogu između policijskih uprava i policijskih stanica, a vladin i nevladin sektor po prvi put dobija jednu adresu za kontakt i saradnju, koja se prije svega ogleda u permanentnoj obuci velikog broja policijskih službenika, te realizaciju preventivnih aktivnosti.

Tabela 7. Tabela prikaz krivičnih djela po članu 222. KZ FBiH za 2023. godinu sa uporednim pokazateljima za 2022. godinu

Period	Broj krivičnih djela			Broj KD koja su izvršili strani državljani	Broj KD koja su izvršila lica sa područja RS-a	Br. naknadno rasvjetljenih KD izvršenih po NN	Od toga iz ranijeg perioda	Broj prijavljenih lica			Broj učimilaca	Broj lica lišenih slobode		
	UKUPNO	Od toga						UKUPNO	Od toga			UKUPNO	Od toga preduzeto zadržavanje do 24 sata	
		Po poznatom izvršiocu	Po nepoznatom izvršiocu						Maloljetnici	Povratnici				Pripadnici MUP-a
2022.g.	132	132						129	1	34	1	133	18	9
2023.g.	207	206	1					203	4	69		208	34	21
razlika	75	74	1	0	0	0	0	74	3	35	-1	75	16	12
trend %	56,8	56,1						57,4	300,0	102,9	-100,0	56,4	88,9	133

Analizirajući uporedne statističke pokazatelje podnesenih izvještaja za nasilje u porodici u 2023.godini, prema nadležnom tužilaštvu podneseno je 207 izvještaja o učinjenom krivičnom dijelu, dok je u 2022. godini podneseno 132 izvještaja o učinjenom krivičnom dijelu, što

predstavlja povećanje za 56,8 %, odnosno za 75 (sedamdeset pet) krivičnih dijela više. Za navedeno krivično djelo nadležnom Kantonalnom tužilaštvu prijavljeno je 203 lica što je za 74 lica više nego u posmatranom periodu 2022.godine, od čega su 69 prijavljenih lica recidivisti.

Tabela 8. Usporedni statistički pregled podnesenih zahtjeva za zaštitne mjere na području MUP TK- Uprava policije za period 2022-2023 godina.

Vrste zaštitnih mjera čl 9	Udaljene iz stana i kuće	Zabrana približavanja žrtvi nasilja	Zabrana uznemiravanja i uhođenja osobe izložene nasilju	Obavezn psihosocijalni tretman	Obavezno liječenje od ovisnosti	Privremeno lišenje slobode i zadržavanje
2022 god	25	92	71	18	8	13
2023 god	52	203	176	53	32	23

Od strane ovlaštenih službenih lica MUP TK- Uprave policije za period januar-decembar 2023. godine, nadležnim Opštinskim sudovima je ukupno podnešeno 230 zahtjeva za 516 zaštitnih mjera (bez zaštitne mjere privremeno lišenje slobode i zadržavanje), shodno Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, Opštinski sudovi su za navedeni period ukupno izrekli 223 rješenja za 485 zaštitnih mjera.

Shodno Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH u periodu januar-decembar 2022. godine nadležnim Opštinskim sudovima je ukupno podnešeno 116 zahtjeva za 214 zaštitnih mjera (bez zaštitne mjere privremeno lišenje slobode i zadržavanje), za što su Opštinski sudovi ukupno izrekli 114 rješenja za 208 zaštitnih mjera.

Analizirajući usporedne statističke pokazatelje podnesenih zahtjeva za zaštitne mjere na području MUP TK - Uprave policije za period 2022-2023. godina, evidentno je da je u 2023. godini došlo do povećanja broja podnesenih zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera kao i broja izvještaja prema nadležnom tužilaštvu.

4. Edukacija osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u porodici

Nadležne institucije i organizacije, nosioci edukativnih aktivnosti realizirali su sljedeće aktivnosti:

- U djelu u tački 2.1.3 strateškog cilja Edukacija profesionalaca – Obuka policijskih službenika kroz osnovnu obuku gdje se kao nositelj pojavljuje Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova i Kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova, službenici MUP TK- Uprave policije, Odsjek za edukaciju je sproveo obuku policijskih službenika u 2023. godini iz oblasti nasilja u porodici. Nakon što je izrađen Priručnik za provođenje obuke policijskih službenika za postupanje u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama, policijski službenici ovog Ministarstva zajedno sa Federalnim ministarstvom unutrašnjih poslova u okviru projekta „Pružanje tehničke podrške FUP-u u osiguranju kvalitetnog i standardiziranog odgovora na slučajeve nasilja u porodici i nasilja nad ženama u FBiH“ koje implementira UN Women BiH, izradili su Plan i programa obuke policijskih službenika na temu nasilja u porodici za 2023.godinu a koji se realizovao

tokom navedene godine kroz osnovnu obuku policijskih službenika Uprave policije MUP-a TK, kojom prilikom je 150 policijskih službenika završilo planiranu obuku.

- U djelu u tački 2.1.4 strateškog cilja Edukacija profesionalaca – Obuka policije kroz specijalističke kurseve prema procjeni Gender Centra FBiH o zaštiti nasilja u porodici, gdje se kao nositelji aktivnosti pojavljuju međunarodne i nevladine organizacije, a gdje se traži prisustvo policijskih službenika MUP TK- Uprave policije, policijski službenici su učestvovali na svim specijalističkim kursovima koji se odnose na zaštitu od nasilja u porodici i to tabelarno kako slijedi:

Tabela 9. Pregled specijalističkih kurseva za policijske službenika MUP TK- Uprave policije u 2023. g.

	EDUKACIJA	ORGANIZATOR	VREMENSKI PERIOD
1.	KONFERENCIJA "IZAZOVI, DOBRE PRAKSE I UNAPREĐENJE RADA SIGURNIH KUĆA I SPECIJALIZOVANIH USLUGA PODRŠKE ZA ŽRTVE RODNO ZASNOVANOG NASILJA U BIH"	FONDACIJA LARA IZ BIJELJINE U PARTNERSTVU SA ČLANICAMA SIGURNE MREŽE BIH	22.2.2023.godine, Bijeljina
2.	SPREČAVANJE ZLOUPOTREBE VATRENORUŽJA U NASILJU U PORODICI	SEESAC-REGIONALNI CENTAR ZA KONTROLU MALOG I LAKOG NAORUŽANJA U JUGOISTOČNOJ EVROPI	22.3.2023.godine, Sarajevo
3.	JAČANJE KAPACITETA SISTEMA KRIVIČNOG PRAVOSUĐA ZA BORBU PROTIV RODNO-ZASNOVANOG NASILJA U JUGOISTOČNOJ EVROPI	OSCE, ODJEL ZA TRANSNACIONALNE PRIJETNJE/JEDINICA ZA STRATEŠKA PITANJA POLICIJE U KOORDINACIJI SA MISIJOM OSCE U BIH	24.4. – 28.4.2023.godine, Sarajevo
4.	RODNO OSJETLJIV I PRISTUP ORJENTISAN NA ŽRTVU	UG VIVE ŽENE I FONDACIJA KVINNA	13.4. -14.4.2023.godine, Lukavac I modul
5.	POSTUPANJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA PO PRIJAVAMA NASILJA U PORODICI I PROVOĐENJE ZAŠTITNIH MJERA- TRENING TRENERA	UN WOMEN U SARADNJI SA FEDERALNIM MINISTARSTVOM UNUTRAŠNJIH POSLOVA I LUCID LINX-OM	16.5.2023.godine, Mostar
6.	RODNO OSJETLJIV I PRISTUP ORJENTISAN NA ŽRTVU	UG VIVE ŽENE I FONDACIJA KVINNA	06.06.-07.07.2023.godine Kladanj II modul
7.	RODNO OSJETLJIV I PRISTUP ORJENTISAN NA ŽRTVU	UG VIVE ŽENE I FONDACIJA KVINNA	05.10.-06.10.2023.godine Vitez

			III modul
8.	KONFERENCIJA O FEMICIDU „UNAPREĐENJE PRAVNE I DRUŠTVENE MATRICE ZA SPREČAVANJE FEMICIDA I RODNO ZASNOVANOG NASILJA U BOSNI I HERCEGOVINI“	UDRUŽENJE JABIHEU I DIGNITET UZ PODRŠKU EU	13.9.2023.godine, Sarajevo
9.	METODOLOGIJA ZA KONTINUIRANO PRAĆENJE I EVALUACIJU EFIKASNOSTI I EFEKTIVNOSTI RADA SVIH NADLEŽNIH AKTERA, UZ AKTIVNO UČEŠĆE ŽENSKIH ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA	UDRUŽENJE JABIHEU I DIGNITET UZ PODRŠKU EU	20.11.2003. (online edukacija)
10.	USPOSTAVLJANJE VEZE IZMEĐU RODNO ZASNOVANIH UBISTAVA I RAZLIČITIH OBLIKA NASILJA NAD ŽENAMA	UDRUŽENJE JABIHEU I DIGNITET UZ PODRŠKU EU	28.11.2023. (online edukacija)
11.	OBRADA SLUČAJEVA POKUŠAJA UBISTVA	UDRUŽENJE JABIHEU I DIGNITET UZ PODRŠKU EU	05.12.2023. (online edukacija)
12.	MULTISEKTORSKA SARADNJA U OBLASTI PREVENCIJE I BORBE PROTIV SVIH OBLIKA RODNO ZASNOVANOG NASILJA NAD ŽENAMA I PRUŽANJA USLUGA ŽRTVAMA	UDRUŽENJE JABIHEU I DIGNITET UZ PODRŠKU EU	12.12.2023 (online edukacija)
13.	PREPOZNAJ PSIHIČKO NASILJE, PREKINI KRUG NASILJA	VIVE ŽENE	19.12.2023.godine, Tuzla

- U djelu u tački 2.1.5 strateškog cilja Edukacija profesionalaca - Obuka policijskih službenika kroz specijalističke kurseve o hitnim i djelotvornim istragama, procjeni rizika, provođenju zaštitnih mjera i postupanju sa žrtvama gdje se kao nositelji aktivnosti pojavljuje Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova i Kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova, službenici MUP TK- Uprave policije učestvovali su na specijalističkim kursovima, a kako je i navedeno u tački 2.1.4, a što je i tabelarno prikazano.
- U djelu u tački 3.1.1 strateškog cilja Uspostavljanje evidencije u slučajevima nasilja u porodici po oblastima - Vođenje evidencije i praćenje vođenja propisanih evidencija u okviru baze podataka (unošenje podataka) Gender Centar FBiH, službenici MUP TK - Uprave policije u toku 2023.godine su Federalnoj upravi policije dostavljali sve tražene podatke iz oblasti nasilja u porodici.

- U djelu u tački 4.1.2 strateškog cilja Podizanje svijesti i promocija nenasilničkog ponašanja - Raditi na osvještavanju žrtve u smislu posljedica korištenja člana 97 ZKP FBiH i preveniranja odustajanja od tužbe u toku postupka gdje se kao nositelji aktivnosti pojavljuju Ministarstvo unutrašnjih poslova TK-a, svi policijski službenici MUP TK - Uprave policije su u obavezi da prilikom redovnih poslova i zadataka rade i na osvještavanju žrtve-prijavitelja, a posebno kod postupanja po prijavi krivičnog dijela Nasilje u porodici.
- U djelu u tački 4.1.3 strateškog cilja Podizanje svijesti i promocija nenasilničkog ponašanja – Edukacija učenika u osnovnim i srednjim školama na temu Nasilja u porodici kroz program rada policije u zajednici gdje se kao nositelji aktivnosti pojavljuju Ministarstvo unutrašnjih poslova TK-a, službenici MUP TK - Uprave policije su u 2023. godini održali 21 edukativno predavanje na kojima je prisustvovalo 1720 učenika i određen broj nastavnog osoblja, kojom prilikom je obuhvaćeno 17 osnovnih i srednjih škola na području Tuzlanskog kantona, kojom prilikom su učenici upoznati sa pojavnim oblicima maloljetničkog prestupništva i nasilja u porodici.

Osim navedenog u toku 2023.godine

- Potpisan je Sporazum o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, Uprave policije MUP TK-a, Ministarstva za rad i socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona i Udruženja građana Vive žene koji pruža okvir za saradnju i podršku u provođenju projekta “Unapređenje dostupnosti kvaliteta institucionalne zaštite –kroz jačanje kapaciteta profesionalaca za rodno osjetljiv i pristup orjentisan na žrtvu“ za period od 01.10.2022. godine do 31.12.2024. godine, a cilj sporazuma je zajednički i kordinisan pristup u radu na prevenciji i sprečavanju rodno zasnovanog nasilja na području TK-a.
- U okviru projekta „Unapređenje specijalizovanih usluga podrške žrtvama seksualnog nasilja u BiH“ realizovano u saradnji sa Uredom UN Women u BiH uz podršku Švedske, službenici Uprave policije MUP TK-a zajedno sa Kantonalnim tužilaštvom TK-a i UKC Tuzla, su učestvovali u izradi smjernica „Standardne operativne procedure za postupanje sa žrtvama seksualnog nasilja“ .
- U sklopu kampanje povodom 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja, službenici Uprave policije MUP TK-a su dali svoj doprinos i uzeli učešće u slijedećim projektima:
  1. panel diskusija pod nazivom »Pozitivni primjeri odgovora lokalnih zajednica na rodno zasnovano nasilje«, u organizaciji UN Women i uz podršku Švedske,
  2. konferencija na temu »Multidisciplinarni pristup prevenciji i borbi protiv nasilja u porodici« u organizaciji Gender centar FBiH, u okviru implementacije projekta »Jačanje institucionalnih mehanizama za prevenciju, postupanje i zaštitu u slučajevima nasilja u porodici« koji se provodi u okviru UN Women programa uz podršku Švedske razvojne agencije SIDA,
  3. okrugli sto pod nazivom »Multisektorski pristup radno zasnovanom nasilju«, u organizaciji Zavoda za psihološku i socijalnu zaštitu JZU UKC Tuzla.

Udruženje građana Vive Žene je realiziralo aktivnosti edukacije za policijske službenike/policijske službenice i socijalne radnike/socijalne radnice u okviru projekta „Unapređenje dostupnosti i kvaliteta institucionalne zaštite - kroz jačanje kapaciteta profesionalaca za rodno osjetljiv i pristup orijentisan na žrtvu“ finansiran od Fondacije „Kvinna till Kvina“

Treninzi su održani:

I modul – 13. i 14. aprila 2023. Prisutno je bilo 15 policijskih službenika i 9 socijalnih radnika Centra za socijalni rad. Tema prvog modula: Kontekst i kultura, položaj žene u tom kontekstu i kulturi; Rod i rodne uloge; Stereotipi i predrasude; Osnove diskriminacije; Briga o sebi

II modul – 6. i 7. jula 2023. Prisutno 13 policijskih službenika i 8 socijalnih radnika. Tema drugog modula: Diskriminacija na djelu; Vrste rodno zasnovanog nasilja; Specifični oblici nasilja - pojam i vrste - Seksualno nasilje kao oblik nasilja; Specifični oblici nasilja - Femicid kao oblik nasilja; Briga o sebi.

III modul – 05. i 06. oktobra 2023. Prisutno 15 policijskih službenika i 8 socijalnih radnika. Tema trećeg modula: Kako se „nosimo“ s porodičnim nasiljem? – razgovor o femicidu u Gradačcu; Mehanizmi zaštite žena od nasilja - Zašto država mora zakonom zaštititi žrtve; Dinamika nasilja u porodici/ciklus nasilja - Posljedice nasilja; Briga o sebi - jačanje vlastite sposobnosti za rad sa žrtvama nasilja.

Prema izvještaju *Udruženja građana Amica Educa* za 2023. godinu u okviru psiho-edukativnog programa realizirane su psiho-edukativne radionice na teme: “Porodični odnosi“, “Pozitivna disciplina u odgoju djece“, “Komunikacija i empatija“, “Jačanje porodičnih veza“, “Lične i poslovne vještine“, “Kreativna podrška nastavnicima“ (“Plesovi univerzalnog mira“), “Art-terapija“ i “Historija umjetnosti“.

Osobe u stanju psiho-socijalne potrebe učešćem na psiho-edukativnim radionicama unapređuju svoje mentalno i socijalno zdravlje, usvajaju znanja i vještine koje im služe za poboljšavanje ličnog funkcioniranja u različitim kontekstima, lakše ophođenje sa životnim izazovima i primjenu zdravih obrazaca ponašanja koji im unapređuju kvalitetu života. Stručnjaci/kinje pomagačkih zanimanja usvajaju i unapređuju znanja i vještine koje koriste u radu sa svojim klijentima/korisnicima, te preveniraju/umanjuju profesionalno sagorijevanje.

Sa ukupno 35 dana radionica na različite teme obuhvaćeno je 111 osoba (od kojih su 65 stručnjaci/kinje pomagačkih zanimanja). Radionice su realizirane u okviru više različitih projekata čiju realizaciju je pored različitih donatora, podržala i Vlade Tuzlanskog kantona, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK i Grad Tuzla.

Amica Educa je realizirala i Projekat “Mladi/e agenti/ce promjena“ čiji je cilj da educirani mladi (16 – 28 godina) svojim angažmanima i aktivizmom povećavaju uključenost svojih vršnjaka/kinja sa područja TK u društvene promjene, fokusirajući se na izazove vezane za mentalno zdravlje, rodnu ravnopravnost i izgradnju nenasilnog okruženja.

U okviru projekta realizirani su treninzi za učesnike/ce projekta na teme:

- “Javni nastup i poslovna komunikacija“;
- „Priprema i sprovođenje radionica i panel diskusija“;
- „Mladi kao donosioci odluka“.

Educirani mladi su angažirani kao volonteri/ke na :

- Sprovođenju radionica za djecu i mlade iz oblasti Mentalnog zdravlja, Rodne ravnopravnosti i Nenasilne komunikacije;
- Organizaciji Okruglog stola na temu “Mentalno zdravlje mladih: Čujete li nas?!“;
- Sprovođenju kampanje na društvenim mrežama o mentalnom zdravlju mladih

Ukupno 42 mlade osobe sa područja TK prisustvovalo je na ukupno 18 dana treninga.

Angažirani volonteri projekta rezultirali su obuhvatom novih korisnika:

- na okruglom stolu (prisustvovalo 61 građani/ke i predstavnici institucija i organizacija);
- na 8 radionica (obuhvatili 118 djece i mladih) i 122 informativno-edukativna posta na društvenim mrežama (obuhvaćeno je 574.975 osoba iz cijele BiH).

Amica Educa je realizirala i projekta "Prevenција rodno zasnovanog nasilja". Učenici/e i nastavnici/e osnovnih škola usvajaju znanja koja služe prevenciji rodno-zasnovanog nasilja (RZN) putem informiranja i educiranja o društvenim vrijednostima koje podržavaju jednaka prava i poštivanje svih članova/ica zajednice bez obzira na spol. Aktivnosti sa učenicima/cama sprovede prethodno obučeni mladi / volonteri. U 2023.godini projekat je realiziran u Osnovnoj školi „Višća“ i u Osnovnoj školi „Slavinovići“. Realizirane su sljedeće aktivnosti:

- Trening za mlade "Prevenција rodno-zasnovanog nasilja",
- Trening za mlade "Pedagoško-kreativne metode za vođenje radionica",
- Radionica za nastavnike/ce osnovnih škola na temu "Prevenција rodno zasnovanog nasilja";
- Izložba i natjecanje dječijih radova na temu "Različiti, ali jednaki".

Volonteri su angažirani na realizaciji radionica za djecu "Prevenција RZN u osnovnim školama" i Organizaciji i realizaciji sportskog dana.

Broj korisnika/ca i aktivnosti:

- 8 mladih volontera/ki završilo 2 treninga u trajanju od ukupno 20 dana,
- 35 nastavnika/ca prisustvovalo je radionici u trajanju od 2 dana,
- 20 nastavnika/ca prisustvovalo/učestvovalo je u aktivnostima Sportskog dana,
- Sprovedena 21 radionica za ukupno 564 djece osnovnoškolskog uzrasta.

Takođe, realiziran je i projekat "Osnažena – Aktivna na tržištu rada. Cilj projekta je da se putem ličnog i socio-ekonomskog osnaživanja nezaposlenih žena pomaže u rješavanju problema niže stope zaposlenosti žena i smanjenju rodne neravnopravnosti na tržištu rada. U okviru projekta 24 nezaposlene žene prisustovale su na ukupno 60 dana radionica i treninga na sljedeće teme:

- Psihoedukativna radionica "Lične vještine"
- Trening „Poslovne i poduzetničke vještine“
- Trening „Digitalno opismenjavanje“
- Podrška u izradi biznis planova

Na ovaj način realizirane su planirane aktivnosti u okviru strateškog cilja 2, odnosno unaprijeđena su znanja i vještine osoba koje se profesionalno bave pitanjima nasilja u porodici, a broj edukacija i korisnika je znatno veći od planiranih.

5. Metodologija prikupljanja podataka o slučajevima nasilja u porodici

U okviru ovog strateškog cilja, vezano za podciljeve uspostavljanja evidencije u slučajevima nasilja u porodici po oblastima, vođenje evidencije i praćenje vođenja propisanih evidencija u okviru baze podataka (unošenje podataka), službenici Uprave policije MUP TK-a permanentno

vrše unošenje podataka u bazu koja je formirana od strane Gender Centra FBiH, a koja se trenutno nalazi u nadležnosti Federalne uprave policije.

Kada je u pitanju vođenje evidencije i unošenje podataka o slučajevima nasilja u porodici od strane drugih nadležnih ustanova oni imaju svoje interne evidencije i iste nisu jednoobrazne, zbog čega je potrebno nastaviti aktivnosti na njihovom unapređenju.

6. Povećanje društvene svijesti o nasilju u porodici

U okviru ovog cilja realizirane su slijedeće aktivnosti:

Članice koordinacionog tima za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici, Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona i JU Centar za socijalni rad Lukavac, sa predstavnicom Udruženja građana „Vive Žene“ učestvovala u snimanju videa o pravima žrtava nasilja u porodici. Video je distribuiran putem društvenih mreža i namjenjen je krajnjim korisnicima, prije svega žrtvama nasilja u porodici, kao i širem građanstvu u cilju informisanja i podizanja svijesti o temi nasilja u porodici.

Kao i svake godine, Udruženje građana „Vive Žene organizira manifestaciju „16. dana borbe protiv rodno zasnovanog nasilja“ realizacijom brojnih aktivnosti.

Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona preduzima aktivnosti na pripremi medijske kampanje koje će za cilj imati informiranje žrtava nasilja o načinu i mjestima pristupanja službama za potporu, ostvarivanje prava, kao i samom procesu prijave nasilja. Takođe u cilju podizanja svijesti i promocije nenasilničkog ponašanja, Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kanton vrši edukaciju učenika u osnovnim i srednjim školama na temu: „Nasilje u porodici kroz program rada policije u zajednici“.

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak iz Programa za materijalno zbrinjavanje lica u stanju socijalne potrebe podržava projekte koji između ostalog, imaju za cilj i podršku pojedincima i porodicama putem savjetovanja, usluga sigurne kuće, specifičnih tretmana i medijskih kampanja. Udruženja građana kao Vive žene, Amica Educa, Snaga žene, Udruženje Društvo socijalnih radnika TK, Prijateljice i druga, realizirale su značajne aktivnosti na podizanju svijesti i promociji nenasilničkog ponašanja, kao: projekat „**Prekidanje tišine o rodno zasnovanom nasilju**“ i manifestacija obilježavanje „**16 dana aktivizma**“.

Kao organizator ili suorganizator „Amica Educa“ je sprovela 4 javna događaja i kampanje kojima je obuhvaćeno 891 građana TK.

Predstavnici Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak su učestvovali na pres konferenciji povodom kampanje "16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja".

Kampanju "**16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja**" predstavnice mreže NVO obilježile su kroz podršku aktivnosti "**OPREZ - Ubijaju žene**". Crvene haljine i drugi odjevni predmeti su simbolizirali 70 žena žrtava femicida, uz opis poznatih i nepoznatih slučajeva što simbolizira i nedostatak zvanične statistike o slučajevima femicida.

Javni događaj „**Zajedno protiv nasilja**“ održan je i u BCC Tuzla zajedno sa volonterkama, građanima i građankama. Najmlađi su se družili sa animatorima, rješavali kviz na temu nenasilnog ponašanja, a odrasli su sudjelovali u anketi o psihološkom nasilju.

Održan je okrugli stol na temu „**Prepoznaj psihološko nasilje, prekini začarani krug nasilja**“. Okruglom stolu su prisustvovali predstavnici centara za socijalni rad, policijskih stanica, centara

za mentalo zdravlje, komisija za ravnopravnost spolova. Cilj je bio otvoriti diskusiju o prepoznavanju psihološkog nasilja, teškoćama kada se prijavi psihološko nasilje, kako se dokazuje, poteškoće profesionalaca u postupanju sa žrtvom koja prijavljuje psihološko nasilje. Izjave za medije i učešće u radijskim i televizijskim emisijama imale su predstavnice U.G. Vive Žene“ koje su u toku 2023.g. imale više od 50 učešća u radijskim i televizijskim emisijama, izjava za medije i portale. Posebno je povećan interes medija bio nakon femicida u Gradačcu, kada su predstavnici medija pozivali relevantne predstavnike organizacija i institucija na učešće u emisijama, davanje stručnog mišljenja o cijelom slučaju, nastojali da putem medija utiču na građane i građane da prijave nasilje i djelovali informativno i edukativno. “Amica Educa” je putem informativno-edukativnih kampanja na društvenim mrežama i objavljenim postovima (ukupno **122 posta**), obuhvatilo **574.975 ljudi iz cijele Bosne i Hercegovine**.

7. Finansiranje usluga podrške žrtvama nasilja

Prema članu 35. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH sredstva za finansiranje privremenog zbrinjavanja žrtve nasilja u sigurnoj kući, drugoj odgovarajućoj instituciji ili kod druge porodice osiguravaju se u skladu sa propisima Federacije Bosne i Hercegovine i kantona u iznosu od: 30% godišnjeg budžeta Vlada kantona i 70% godišnjeg budžeta Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.

Vlada TK je u budžetu TK za 2023. g. obezbijedila sredstva za sufinansiranje Sigurne kuće Udruženja Vive žene u iznosu od 114.000,00 KM, čime je ispunjena obaveza Vlade Tuzlanskog kantona o finansiranju Sigurne kuće u iznosu od 30%, u skladu sa Zakonom o Zaštiti od nasilja u porodici FBiH.

Lokalne zajednice koje su u budžetima planirali sredstva za sufinansiranje rada sigurne kuće su: Grad Tuzla – 50.000,00 KM, Grad Gračanica – 3.000,00 KM, Grad Lukavac 4.000,00 KM i Općina Kladanj 3.000,00 KM, Općina Čelić 2.000,00 KM, Grad Gradačac interventna sredstva 4.000,00 KM

Pored navedenog, Akcionim planom predviđena je podrška vulnerabilnim grupama putem podrške projekata udruženja i organizacija iz budžeta Tuzlanskog kantona putem Programa koje realizira Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK.

Program raspodjele sredstava za materijalno zbrinjavanje lica u stanju socijalne potrebe koji, između ostalog, ima za cilj i podršku pojedincima i porodicama putem savjetovanja, usluga sigurne kuće, specifičnih tretmana, razvoja hraniteljstva i drugih vaninstitucionalnih usluga zaštite koje jačaju instituciju porodice. U 2023. godini podržano je 4 projekata u iznosu od 36.000 KM. Na ovaj način se podrži preko 400 korisnika. U okviru ovog programskog cilja realizirana je i Akcionim planom planirana podrška pružanju usluga „Porodičnih savjetovališta“.

Pored navedenog programa Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak iz Programa za materijalno zbrinjavanje lica u stanju socijalne potrebe podržava projekte koji imaju za cilj podršku pojedincima i porodicama koji zbog posebnih okolnosti trebaju podršku (poremećeni porodični odnosi, problemi u odgoju djece, nasilje i u porodici) putem, savjetovališta, usluga sigurne kuće, specifičnih tretmana, usluga dnevnog centra za djecu, dnevnog centra za djecu uključenu u život i rad na ulici i djecu u riziku, usluge psihosocijalne podrške i psihoterapije, porodične terapije.

I pored navedenih pozitivnih iskoraka, budžetska sredstva sa svih nivoa vlasti su nedovoljna za rad sigurne kuće, savjetovališta i drugih specijaliziranih servisa podrške. Njihovo finansiranje je ovisno o projektnom finansiranju od strane donatora.

Sažetak postignutih rezultata

Realizacijom navedenih normativnih, promotivnih i edukativnih aktivnosti, kao i mjera zaštite žrtava nasilja postignuti su sljedeći rezultati:

- Značajan iskorak je donošenje Zakona o materijalnoj podršci porodicama sa djecom u Federaciji BiH i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (Službene novine Tuzlanskog kantona broj: 5/22) uvedeno je pravo na novčanu pomoć nezaposlenoj porodilji i dodatnu novčanu pomoć nezaposlenoj i zaposlenoj majci porodilji koja su doprinijela unapređenju zaštite žena majki porodilja. U Tuzlanskom kantonu u periodu 2021- 2023. godina evidentan kontinuiran progresivan porast broja korisnika i iznosa isplaćenih sredstava na ime realizacije prava iz oblasti zaštite porodice sa djecom. Naime, na ime navedenih prava u 2023. godini isplaćena su sredstva u iznosu od 42.084875,81 KM, što je za skoro 40% više nego u 2022. godini kada su isplaćena sredstva iznosila 26.366.075,43 KM, dok su u 2021. godini isplaćena sredstva iznosila 13.753.077,47 KM.
- Shodno novim potrebama i porastu femicida potpisan je revidirani Protokol intervencija u slučajevima nasilja u porodici za lokalnu zajednicu Gradačac. Institucije potpisnice protokola su Grad Gradačac, Centar za socijalni rad Gradačac, Policijska uprava Gradačac, Dom zdravlja Gradačac, Općinski sud Gradačac, Aktiv direktora osnovnih škola u Gradačcu, Gimnazija Mustafa Novalić, Mješovita srednja škola Hasan Kikić i Vive Žene. - *Takođe, Potpisan je sporazum o saradnji u realizaciji aktivnosti sa Ministarstvom unutrašnjih poslova TK, Ministrstvom za rad, socijalnu politiku i povratak TK i Forumom direktora Centara za socijalni rad*
- *U okviru projekta mreže NVO, realiziran je projekt „Unapređenje specijalizovanih usluga podrške žrtvama seksualnog nasilja u BiH“ u okviru kojeg su urađen dokument „Minimalni standardi za rad kriznih centara za žrtve seksualnog nasilja u Bosni i Hercegovini“ i dokument „Standardne operativne procedure za postupanje sa žrtvama seksualnog nasilja“.* U toku je inicijativa za njegovo formaliziranje od strane nadležnih institucija kao i inicijativa za unapređenje zakonskog teksta kojim se uređuje pravo na besplatnu pravnu pomoć na području Tuzlanskog kantona na način koji bi bio u potpunosti usklađen sa potrebama žrtava seksualnog nasilja.
- Zahvaljujući multisektorskoj saradnji realizirane su edukacije za policijske službenike/ce i uposlenike/ce Uprave policije MUP TK-a, uposlenike/ce centara za socijalni rad, osnovnih i srednjih škola i zdravstvenih ustanova, a sve sa ciljem prepoznavanja, reagiranja i preventivnog djelovanja u slučajevima nasilja.
- Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, Pedagoški zavod Tuzlanskog kantona i Društvo pedagoga i psihologa Tuzlanskog kantona pred početak školske 2023/2024. godine organizirali su niz stručnih usavršavanja za direktore, pedagoge i predsjednike stručnih aktiva osnovnih i srednjih škola. Seminari su imali za cilj jačanje kompetencija kod nastavnika s ciljem prevencije neprihvatljivih ponašanja kod učenika.
- Osnovne i srednje škole (ukupno 106) su realizirale radionice za roditelje i učenike koje su bile usmjerene na prevenciju međuvršnjačkog nasilja, nenansilno rješavanje konflikta,

- razumijevanje i toleranciju, prevenciju zlostavljanja putem interneta, jačanje roditeljskih kompetencija, prevenciju rodno zasnovanog nasilja, uticaj medija na pojavu nasilja, izražavanje osjećaja na društveno prihvatljiv način, kontrola emocija bijesa i stilovi odgoja.
- Udruženja građana u saradnji sa osnovnim školama realizirala su projekte prevencije rodno zasnovanog nasilja kroz informisanje i edukaciju o društvenim vrijednostima kojima je obuhvaćeno 564 učenika, kao i njihovi nastavnici.
  - Službenici PU MUP TK održali su četrdeset edukativnih predavanja u osnovnim i srednjim školama na području Tuzlanskog kantona, na kojem je prisustvovalo 1870 učenika i određeni broj nastavnog osoblja, kojom prilikom su učenici upoznati sa pojavnim oblicima maloljetničkog prestupništva i nasilja u porodici.
  - Realizirane su značajne aktivnosti na podizanju svijesti i promociji nenasilničkog ponašanja, kao: projekat „Prekidanje tišine o rodno zasnovanom nasilju“ i manifestacija obilježavanje „16 dana aktivizma“.
  - Centri za mentalno zdravlje i Klinika za psihijatriju UKC-a Tuzla, shodno Pravilnicima iz ove oblasti, obavezni su da rade na realizaciji zaštitnih mjera: obavezan psihosocijalni tretman i obavezno liječenje od ovisnosti.
  - Klinika za psihijatriju pruža dvije vrste usluga psihosocijalnog tretmana u okviru Kluba liječenih alkoholičara i Kluba liječenih ovisnika o kocki. Tokom 2023. godine u Klubu liječenih alkoholičara bila su tri pacijenta kojima je izrečena obavezna mjera liječenja u trajanju od 6 mjeseci zbog ovisnosti o alkoholu.
  - Na Klinici za psihijatriju u toku su radovi na obezbjeđenju adekvatnog prostora za smještaj djece koja trebaju liječenje i hospitalizaciju. Tokom 2023. godine na bolničkom liječenju bila su tri malodobna pacijenta zbog sumnje na nasilje u porodici, od kojih je jedna pacijentica bila liječena i zbog ovisnosti o psihoaktivnim supstancama.
  - Klinika za psihijatriju i Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu UKC-a Tuzla evidentirali su 159 prijava nasilja/sumnje na nasilje u porodici i nasilja od čega je 136 odraslih i 23 djece. Svaki slučaj nasilja u zdravstvenoj ustanovi na inicijativu ljekara, socijalnog radnika ili drugog stručnog radnika se prijavljuje nadležnoj policijskoj stanici.
  - Centri za mentalno zdravlje su radili na realizaciji 31 izrečenoj zaštitne mjeri obavezan psihosocijalni tretman, ali su evidentne poteškoće u njihovoj realizaciji i praćenju zbog nedostatka stručnog kadra.
  - Uslugama savjetovanja, psihosocijalnog tretmana, psihološkog, psihoterapijskog tretmana i uslugama smještaja u sigurnu kuću od strane nadležnih ustanova socijalne zaštite i nevladinih organizacija obuhvaćeno je 1464 lica.
  - Vlada TK je, kao i do sada, u budžetu TK za 2023. g. obezbijedila sredstva za sufinansiranje Sigurne kuće Udruženja Vive žene u iznosu od 114.000,00 KM, čime je ispunjena obaveza Vlade Tuzlanskog kantona o finansiranju Sigurne kuće u iznosu od 30%, u skladu sa Zakonom o Zaštiti od nasilja u porodici FBiH.
  - Projektom „*Oснаživanje mladih žena*“ osnaženo je 12 mladih žena koje su uspješno završile trening u trajanju od 16 dana, te su dodatno podržane putem ukupno 24 individualnih i grupnih savjetodavnih sesija.

Iako su realizirane brojne preventivne aktivnosti i mjere zaštite porodica i žrtava nasilja, u 2023. godini evidentiran je porast broja prijava nasilja, broja žrtava nasilja smještenih u sigurnu kuću, broja podnesenih izvještaja o učinjenom krivičnom dijelu i broja izrečenih zaštitnih mjera.

- Naime, prema evidenciji centara za socijalni rad u TK u 2023. godini evidentirane su 483 prijave nasilja u porodici, što je povećanje broja prijava nasilja u odnosu na 2022. godinu za kada je evidentirano 358 prijava. Najviše je zastupljeno fizičko nasilje (215), zatim psihičko nasilje (108), ali su evidentni i drugi oblici nasilja (30) i seksualno nasilje (5). Kada je u pitanju spolna struktura većina žrtava nasilja je ženskog spola, ukupno je 286 žena i 72 muškaraca.
- U toku 2023. godine uslugama smještaja u sigurnoj kući obuhvaćeno je 126 osoba - žrtava nasilja i to 60 žena i 66 malodobne djece, što je više nego u 2022. godini kada je usluge smještaja koristilo 102 osoba.
- Analizirajući uporedne statističke pokazatelje podnesenih izvještaja za nasilje u porodici u 2023. godini, prema nadležnom tužilaštvu podneseno je 207 izvještaja o učinjenom krivičnom dijelu, dok je u 2022. godini podneseno 132 izvještaja o učinjenom krivičnom dijelu, što predstavlja povećanje za 56,8 %, odnosno za 75 (sedamdeset pet) krivičnih dijela više. Za navedeno krivično djelo nadležnom Kantonalnom tužilaštvu prijavljeno je 203 lica što je za 74 lica više nego u posmatranom periodu 2022.godine, od čega su 69 prijavljenih lica recidivisti.
- Od strane ovlaštenih službenih lica MUP TK- Uprave policije za period januar-decembar 2023. godine, nadležnim Opštinskim sudovima je ukupno podnešeno 230 zahtjeva za 516 zaštitnih mjera (bez zaštitne mjere privremeno lišenje slobode i zadržavanje), shodno Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, Opštinski sudovi su za navedeni period ukupno izrekli 223 rješenja za 485 zaštitnih mjera. Što je više nego 2022. godini kada su opštinski sudovi ukupno izrekli 114 rješenja za 208 zaštitnih mjera.

Koordinacioni tim za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici TK

Za Koordinacioni tim: dr.sc. Suada Selimović

Dostavljeno:

1 x Vlada TK
1 x Evidencija
1 x Arhiva

MINISTAR

Fadil Alić